

»Integracijske vasi«

Preobrat v politiki do romskih priseljencev v pariški regiji?*

V dnevni izdaji časnika *Libération* iz 4. avgusta 2006 smo lahko prebrali: »V jutru, dne 25. junija, so se podirale karavane in barake, pri tem pa prebivalec niso pustili niti toliko časa, da bi vzeli svoje stvari. V Saint-Etienne so Romi izganjali z bagri.« Barakarska naselja in skvoti, ki so jih med letoma 2000 in 2005 na obrobju velikih francoskih mest zgradili Romi iz srednje Evrope in Balkana – ponavadi so bili brez dohodka in dovoljenja za bivanje¹ –, je večinoma podrla policija. Prganjanje z območij in izganjanje z narodnega ozemlja sta še vedno aktualna pristopa (v zadnjem času se celo krepita), vendar pa se zdi, da so francoske oblasti, potem ko so lokalne oblasti prve vpeljale sprejemne mehanizme, z letom 2007 ponovno premislile svojo strategijo glede obravnave podobnih naselij. Podprefekturi Saint-Denis in Bobigny sta s sodelovanjem vpletenih občin postavili šest »integracijskih vasi«, ker sta tako želeli podreti velika barakarska naselja² v opuščenih industrijskih območjih na obrobju Pariza, tj. na ozemlju občin Saint-Ouen (Francoska komunistična stranka, PCF), Saint-Denis (PCF), Aubervilliers (Socialistična stranka, PS), Bagnolet (PCF) in Montreuil (Zeleni). Vsaka od vasi – ime so jim nadelo prebivalci ob odprtju prvega takšnega programa marca 2007 v občini Aubervilliers³ – ponuja približno dvajsetim družinam prebivališče v modularnih gradnjah oziroma v lesenih montažnih hišah. Poleg bivanja, ki je zagotovljeno za obdobje od treh do petih let, imajo upravičenci dostop tudi do socialne podpore, ki jo izvajajo vladno podprte organizacije: Pact

* Besedilo je bilo objavljeno leta 2010 v reviji *Asylon(s)*, št. 8, julij 2010, »Radicalisation des frontières et promotion de la diversité«, dostopno na <http://www.reseau-terra.eu/article947.html>.

¹ Razpad socialističnega bloka v začetku 90. let in kasnejša širitev Evropske unije na Vzhod sta pospešila začasno oziroma trajno preseljevanje številnih državljanov iz srednje Evrope, vključno z Romi. Migracijske prakse in tendence so pojasnjene tudi v Diminescu (2003) in *Etudes tsiganes* (2006).

² Za proces nastajanja barakarskih naselij, s poudarkom na bivanjskih strategijah priseljencev, glej Vanderlick, (2004) in Benarosh-Orsoni (2007).

³ Kljub temu pa to ni prvič, da so javne oblasti uporabile izraz »vasi« za opis specifičnih in/ali začasnih oblik bivališč oziroma nastanitvev. V Toursu so nujne nastanitve, ki so jih v letih 2006 in 2007 uvedle lokalne skupnosti in prefektura, tudi označene z izrazom »vasi«. V Italiji so v začetku leta 2000 uvedli tako imenovano *villaggio di accoglienza per Rom* (»sprejemne vasi za Rome«) (Sigona, 2005).

⁴ Pact Arim je del gibanja PACT (kratica pomeni *Propagande et action contre les taudis* [*Propaganda in boj proti bednim stanovanjem*]), ki je sestavljeno iz približno 150 organizacij, te pa delujejo v okviru regionalnih združenj in nacionalne zveze.

⁵ ALJ 93 je bila ustanovljena v 60. letih in vodi več domov na območju občine Aubervilliers. Organizacija poleg tega redno pomaga članom mestnega sveta, da rešujejo krizne primere (zažgani skvoti, družine na cesti), tako da hitro najdejo bivališča.

⁶ Organizacija *Rues et Cités* je bila ustanovljena leta 1975 in deluje na področju preventive. Organizacija, ki nima upravnih ali pravnih pooblastil, opravlja svoje delo predvsem na cesti z mladimi prostovoljci. Pomaga na tako imenovanem ciganskem območju, ker so se tam v preteklosti nastanile romske družine (Jaulin, 2000).

⁷ Programi, ki se izvajajo v Montreuilu, niso bili podrobneje raziskani in tako tudi ne bodo omenjeni v tem članku.

⁸ Toplo se zahvaljujem vsem, ki so pristali na intervju, predvsem Chloé Faouzi iz odbora Romeurope. S tem ko mi je dala številne naslove, mi je na neki način odprla vrata »integracijskih vasi«.

⁹ David Snow smernice opredeljuje kot »skupek prepričan in pomenov, usmerjenih k delovanju, ki navdihujejo in legitimizirajo aktivnosti in kampanje organizacijskih delov nekega družbenega gibanja« (Snow, 2001: 28). V tem članku je ideja smernic povezana z javno politiko.

¹⁰ »S preučevanjem podrobnosti načinov vladanja lahko morda pokažemo, kako način zastavljanja in vodenja javnih politik vpliva na dojetje slednjih; tako jih še naprej vpeljujemo, a hkrati nezaznavno spreminjamo pravila političnega dela, tj. teoretski okvir za prihodnje delovanje.« (Ogien, 1995: 51)

Arim 93⁴ pokriva vasi na območjih Aubervilliers, Saint-Denis, Saint-Ouen in Bagnolet; ALJ 93⁵ je zadolžena za prvo območje v Montreuilu, drugo pa pokriva organizacija *Rues et cités* [Ulice in mestna naselja, *prev. op.*]⁶.

Ali »integracijske vasi« predstavljajo preobrat v načinu ravnanja z barakarskimi naselji in njihovimi prebivalci? Ali pa je vse skupaj javnomnenjska predstava, ki bi lokalnim oblastem še naprej nudila pozitivno humanitarno podobo, četudi bi lahko nadaljevali politiko preseljevanja in izganjanja posameznikov? Odgovor ni tako enoznačen, kot se zdi na prvi pogled. Res je, da »vasi« zelo dobro ustrezajo splošni logiki varnostne paradigme (Bernardot, 2007), a kljub temu je ta rešitev prišla od institucionalnih akterjev, ki želijo na prvem mestu odpraviti lokalne probleme, povezane s prisotnostjo socialno ogroženih tujcev. Konec koncev je mogoče, da takšni programi nudijo eksperimentalno podlago za prihodnje politike nadzora mobilnega prebivalstva brez dohodkov, začeni z romskimi priseljenci, ki v zahodnoevropskih mestih živijo v negotovih razmerah.

Pričujoča razmišljanja so nastala na podlagi raziskave, ki je potekala od decembra 2008 do junija 2009. Zajela je različne akterje, ki delujejo v okviru »vasi« v enotah Bagnolet, Aubervilliers, Saint-Denis in Saint-Ouen:⁷ organizacije in skupine iz tako imenovane civilne družbe, prebivalce, akterje, povezane z vodenjem programov bivanja in socialne podpore za upravičence, lokalne upravne oblasti, decentralizirane državne službe in lokalne skupnosti.⁸ Z intervjuji, ki so bili utemeljeni na celostnem pristopu, smo želeli preučiti strategije akterjev in načine opravičevanja javne politike. Zahvaljujoč nekajdnevni opazovalni delavnici, pri kateri je sodelovala organizacija Pact Arim 93, sem lahko spremljal socialne delavce pri njihovem vsakdanjem delu in obiskal programe. Raziskava temelji tudi na številnih pisnih virih: na lokalnem časopisju, zakonskih aktih, strokovnih poročilih in na tehnični dokumentaciji o »vaških« projektih. Analiza teh virov ni bila usmerjena samo v preučevanje smernic javne politike,⁹ temveč tudi v odkrivanje institucionalnih postopkov, tj. »načinov administrativnega upravljanja javnih zadev« (Ogien, 1995: 50), ki so po Albertu Ogienu¹⁰ središče političnega procesa. Kar zadeva samo geografijo, je raziskava upoštevala prostor in njegovo uporabo. Večji del družbe in institucije namreč barakarska naselja dojemajo predvsem kot prostorski problem, ki ga rešujejo s preurejanjem prostora, celo z

odvzemom ozemlja ali s preselitvijo v »vasi«. Michel Lussault (2009) meni, da je dodeljevanje prostora prav gotovo stalna skrb sodobnih urbanih družb. To je vsekakor ključni del »romskega vprašanja«, kakršnega danes poznamo v pariški regiji. Kaže se v diskurzu in ravnanju institucij, organizacij »civilne« in širše, večinske družbe.

Aktualizacija varnostne paradigme

»Vasi« so sredstvo za vključevanje, a hkrati uvajajo neke vrste varnostne smernice. Predvideni ukrepi nikakor niso novi. Združujejo ločevanje prebivalstva, ki se že dolgo časa uporablja za nadzorovanje prisotnosti tujcev v mestu¹¹ v povezavi z dvema enako stari- ma (prostorskima) postopkoma: zbiranje v »disciplinske prostore« in izganjanje tujcev, ki jih dojemamo kot nezaželene.

Ločevanje prebivalstva

Podprefektu okrožja pripada odločitev, kateri prebivalci barakarskih naselij, ki so obsojena na rušenje, bodo lahko bivali v »vaseh«. Podprefekt se zanaša na domnevno »socialne« ankete, ki so jih izvedli socialni delavci iz organizacije Pact Arim 93, preden so izpraznili barakarska naselja¹². Razporejanje prebivalcev teh naselij še zdaleč ni tako preprosto.

Na prvem mestu že sama selekcija predstavlja težavo ne samo podpornim organizacijam, ki v en glas obsojajo ločevanje, ampak tudi socialnim delavcem, zadolženim za »socialne ankete«. Slednji, pa čeprav zaupno, lahko celo nasprotujejo takšni praksi, ki je v nasprotju z ustanovnimi načeli socialnega dela, še posebno če so razmere za anketiranje težavne, na kar opozarja eden od anketarjev iz barakarskega naselja na cesti Campra v okrožju Saint-Denis: »Izbirni kriteriji so potekali v razmerah, ki so bile podobne dvajset-, tridesetminutnemu delu za tekočim trakom, v gnilem bungalovu, v katerega je padal dež«. Od socialnih delavcev na terenu se tako ne zahteva toliko izvajanje »socialnih anket« kot pa izvajanje selekcije. To potrdi ista oseba, ki pravi: »Tam je bilo 200, 300 družin, od teh smo jih izbrali 20, 25«.

Nadalje pa je treba opredeliti izbirne kriterije in jih uporabiti. Prefektura med drugim zahteva sodno nekaznovanost družinskih članov, nuklearno družino in prisotnost majhnih otrok. Lokalne oblasti želijo upoštevati tudi »profile in motivacijo«¹³ družin, ki se morajo tako ali tako prostovoljno vključiti v vasi. Institucije in socialni delavci »profile in motivacije« ocenijo tako, da kot glavni kazalec jemljejo šolanje otrok. Njihovo znanje francoščine naj bi dokazovalo, koliko se anketirane družine zares želijo vključiti: »Če se otroci ne šolajo, potem podvomimo o želji družine, da bi se vključila,« je izjavil državni predstavnik, ki je odgovoren za »vasi«. Kvaliteta odnosov, ki jih družine vzdržujejo z institucijami, je tudi ključen dejavnik: »[D]ružine, ki so dobro sodelovale [...], so svoje starše pripeljale s seboj na druga območja [v Saint-Ouen in Saint-Denis]. Takoj smo jih vzeli. Ko smo opravili ankete na terenu, so ljudje rekli: »Pozor, moja mami je v Aubervilliersu, jaz pa dobro govorim francosko'. To so tesne družinske vezi,« priznava socialni delavec. Vendar pa selekcija, če verjamemo socialnim delavcem, ki delujejo v okviru institucionalnih programov, ponuja mešane rezultate: »Povprečno imamo toliko brezupnežev, kot imamo tistih, ki niso brezupni,« je eden izmed njih povedal o prebivalcih »vasi«.

Koliko oseb lahko »vasi« sprejmejo? Posamezno območje lahko nudi bivališče približno osemdesetim ljudem. Institucionalni akterji takšen maksimum opravičujejo na različne načine. Omenjajo visoke stroške, povezane z bivanjskimi in integracijskimi projekti,¹⁴ vedno slabši soci-

¹¹ Selektivna strategija je bila na primer uveljavljena v Italiji konec 16. stoletja. Renaud Villard je tako zapisal, da »je leta 1591 veliki toskanski vojvoda izgnal vse tujce iz Livorna, uradno zaradi pomanjkanja žit; še isto leto je poklonil pomembne privilegije trgovcem in podjetnikom, ki so prišli živeti na območje njegovega bodočega trgovskega pristanišča« (Villard, 2009: 73).

¹² Primer v Bagnoletu je poseben, saj so družine že živele v »vasi«, ki jo je postavila občina. Pact Arim 93, ki je bil zadolžen za izbiro bodočih upravičencev, je povedal, da kakšnih dvajset oseb niso obdržali. Povedali so mi, da »so same odšle«. Leta 2009 je program v Bagnoletu nudil prebivališče približno 75 osebam.

¹³ Pismo države v Seine-Saint-Denis, št. 9, 14. oktober 2008.

¹⁴ V primeru »vasi« v občini Aubervilliers so se investicijski stroški povzpeli na 1,2 milijona evrov. K tem moramo dodati še obratovalne stroške. Leta 2008 so znašali skupno 440.000 evrov, razdeljeni pa so bili na naslednji način: 300.000 evrov za upravljanje najema in 140.000 za socialno podporo. Tako lahko ocenimo, da minimalni strošek za delovanje »vasi«, ki v osnovi ne sme obstajati več kot tri leta, znaša 1,3 milijona evrov.

¹⁵ Regija nudi finančno pomoč lokalnim skupnostim zaradi nedavnega širjenja barakarskih naselij v pariškem predmestju. Pomoč je namenjena »gradnji modularnih zgradb, industrijskih objektov, mobilnih domov in bungalovov«. Financira stroške, povezane s pripravo zemljišč, do 50 odstotkov oziroma vse do največje možne subvencije v višini 500.000 evrov (Cridf, 2005: 30).

¹⁶ Loïc Wacquant je zapisal, da se termin »urbani robovi« uporablja pri mestni topografiji (2006: 5). Z njim označujemo »stigmatizirane kraje, ki so v hierarhičnem sistemu najnižje glede na preostale kraje v metropoli« (ibid.).

¹⁷ »Skupna značilnost obeh vrst zakonitega taborišča je, da sta zaprta: vhodi so pod nadzorom, prav tako gibanje Romov in ostalih« (Sigona, 2005: 748).

¹⁸ Dostopno na <http://lesrroms.blog.org/>. *La Voix des Rroms* [Glas Romov, prev. op.] je romska organizacija, ki je bila ustanovljena leta 2005 v Parizu.

alni in ekonomski položaj ter zaskrbljenost nad oblikovanjem novih »getov«. Številka osemdeset prebivalcev na »vas« je tudi del kriterijev, ki jih je regija sprejela leta 2005, za upravičenost odprave barakarskih naselij.¹⁵ To tudi poudarja eden izmed snovalcev prvih »integracijskih vasi«, tj. tistih v občini Aubervilliers: »Regija je bila tista, ki je določila pravilo o 80 osebah«. Nato je »pravilo« samo po sebi postalo norma: »[Številke 80] nismo določili mi; takšna se pojavi tudi na območjih Aubervilliers in Saint-Denis,« so potrdili v upravi pariške občine Saint-Ouen.

Selekcija je torej zapleten postopek, hkrati vezan na uporabo kriterijev oziroma kazalcev, ki jih vnaprej določi prefektura, in na upoštevanje regijskih kriterijev upravičenosti do finančne pomoči. Slednji imajo velik vpliv na nastanitveni program in na osebne odnose, katerih pomena ne smemo podcenjevati. V svetu norm in postopkov nudijo ti odnosi edini manevrski prostor, ki ga imajo prebivalci barakarskih naselij na voljo, ko poskušajo, kolikor je le mogoče, uveljaviti svoje interese znotraj institucij.

Zbiranje upravičencev v »vasi«

Končni cilj upravičencev je seveda integracijska »vas«. Kakšna je videti »integracijska vas«? Vasi imajo enako splošno razporeditev, čeprav obstaja nekaj razlik v ureditvi zemljišč in vrsti zgradb. Razporeditev spominja na »taborišča za tujce« iz začetka 20. stoletja. Marc Bernardot je zapisal, da je bil njihov namen »zadržati oziroma upočasniti, celo 'popravljane', razpršenosti nekaterih skupin posameznikov v tako imenovanih odprtih družbah« (2008: 13).

Ograje oziroma montažni betonski zidovi sistematično zapirajo »vasi«, ki so zgrajene na obrobjih mest,¹⁶ pa naj gre za prenovljena industrijska območja (Saint-Ouen), industrijske cone (Aubervilliers, Bagnolet) ali jarke nekdanjih vojaških utrdb (Fort de l'Est, Saint-Denis). Nastanitve so razporejene okoli skupnih prostorov, ki so včasih okrašeni z zelenjem ali klopmi. Posebni prostori so namenjeni tudi nekaterim drugim aktivnostim (srečanja, šolske dejavnosti, predstave, pomivanje posode itd.) in za redarje. Poleg tega je v občini Bagnolet prostor v že obstoječi zgradbi uporabljen kot kuhinja, ker so nastanitve, ki so bile prvotno pripravljene za samske osebe, sedaj namenjene spanju. Namestitve nadzornih sistemov »vas« še toliko bolj približuje »taborišču«. Obiski v »vaseh« so brez dovoljenja upravljavca območja prepovedani, kar velja tudi v tako imenovanih *campi nomadi* (»nomadskih taboriščih«), ki jih je v Italiji preučeval Nando Sigona.¹⁷ Tako morajo na primer prebivalci »vasi« v občinah Aubervilliers in Saint-Denis določiti štiri obiskovalce, ki so ponavadi njihovi starši (mladoletniki ne štejejo). Obiski so med tednom dovoljeni vsak dan med 14. in 21. uro ter med 10. in 22. uro ob koncu tedna. Zaradi tega se pogosto zgodi, da obiskovalci, največkrat sorodniki ali celo partnerji, preživijo noč v bližini »vasi« – v avtomobilih oziroma v zasilnih zavetjih –, kjer počakajo ponovno odprtje »vasi« naslednji dan. »Vasi« so prav tako celo noč razsvetljene. To odganja nepovabljenе obiskovalce in omogoča varnostnikom lažje nadzorovanje območja. Organizacije, kot je *La Voix des Rroms* [Glas Romov, prev. op.], obsojajo takšne nadzorne ukrepe, »vasi« pa opisujejo kot »napol koncentracijska taborišča«.¹⁸

Četudi »vas« spominja na »taborišče«, ima vlogo prehodne nastanitve. Kot je bilo tudi značilno za prehodne nastanitve pred štiridesetimi leti, »integracijske vasi« združujejo bivanje s socialno podporo, ki zajema več področji znotraj socialnega dela: pomoč na osebni ravni, upravno pomoč (upravičenost do posameznih programov) in poklicno svetovanje. Upravičenci, ki bivajo v »vaseh«, naj bi se tudi naučili norm sodobnega življenja. Predstavniki organizacij Pact Arim 93 in ALJ 93 predvsem poudarjajo postopno naravo vključevanja, ki poteka pod okriljem institucij. Po prepričanju odgovornih za te »vasi« se ta postopek odvija skupaj s spremembo bivališča. Institucionalni in organizacijski akterji prvo stopnjo imenujejo »[etapa] pred MOUS¹⁹«, ko so ljudje premeščeni v karavane, ki jih financira Fundacija Abbé-Pierre, medtem ko oblasti postavljajo modularne zgradbe. Na tej stopnji, ki jo delavci na terenu včasih povezujejo z »ustalivitvijo« upravičencev,²⁰ pridejo upravičenci v stik s socialnimi delavci. Družine morajo odtlej slediti pravilom kolektivnega življenja: »Ko živiš v karavanah, živiš v skupnosti. Pomivalni stroji so skupni,« je pripomnil eden izmed upraviteljev. Druga stopnja, ki se imenuje tudi »integracijski MOUS«, se začne, ko se osebe preselijo v modularne zgradbe. Akterji, ki vodijo »vasi«, si za glavni cilj postavljajo poklicno vključevanje in individualizacijo vedenja upravičencev. Dom na tej stopnji predstavlja osnovno življenjsko enoto: »Ko stopimo v kočje, smo v družinski enoti podobno kot v *lambda* družinah, ki so mnogo bolj individualne,« je rekel eden izmed upravljalcev. Prebivalci morajo za izobraževanje (učenje odgovornosti gospodinjstev in upravljanja družinskega proračuna) plačati finančni prispevek, ki »znaša 10 odstotkov njihovih prihodkov oziroma minimalno 50 evrov na mesec«, po pravilih za nastanitveni in integracijski center v občini Bagnolet²¹. Osebe, ki najdejo zaposlitev, so nato lahko upravičene do dovoljenja za prebivanje in do stalnega prebivališča. Ta zadnja stopnja pomeni tudi konec procesa vključevanja in normalizacije vedenja pod vodstvom institucij, konec »socialne terapije«, če citiramo Colette Pétonnet (1985), ki je opisovala delovanje prehodnih nastanitvev.

Odstranjevanje neupravičencev

Kaj se zgodi s prebivalci barakarskih naselij, ki niso bili izbrani za integracijske in nastanitvene programe? Vsi morajo zapustiti območje, ker bodo barakarska naselja v celoti uničena. V večini primerov neupravičenci ne izpolnjujejo pogojev za bivanje v Franciji, kot jih navaja zakon iz 24. julija 2006, ki pravi, da mora oseba imeti zadostne prihodke in zdravstveno zavarovanje, da mora biti bodisi študent bodisi zaposleni. Tako morajo neupravičenci zapustiti francosko ozemlje. Francoske oblasti, zato da bi spodbudile prostovoljne odhode, ponujajo »humanitarna sredstva za vrnitev« (tako imenovan ARH).

Pomoč v obliki ARH, vpeljana 7. decembra z medministrsko okrožnico, je finančna podpora, ki je na voljo »vsakemu tujcu, vključno državljanom Evropske unije, ki živi v revščini oziroma veliki negotovosti«. Pomoč je dvodelna: materialno kritje vrnitve v državo izvora in

¹⁹ MOUS (Maîtrise d'œuvre urbaine sociale) je postopek, ki omogoča financiranje socialne podpore. Uporablja se pri rehabilitaciji socialnega življenjskega prostora in pri nastanitvah.

²⁰ »Glede na ugotovitve [navedene v uvodu] in zaradi vedno slabših življenjskih pogojev [v barakarskem naselju] se je občina odločila za program prilagojenega življenjskega prostora, s katerim bo zainteresiranim družinam omogočila ustalitev, tako da bo postavila modularne hiše« (Municipalité d'Aubervilliers, sd, *Projet social: création d'un lotissement d'habitat adapté destiné à contribuer à l'éradication des bidonvilles*, str. 2).

²¹ 4. člen pogodbe o nastanitvi po ALT, del programa za nastanitev in vključevanje v Bagnoletu. Prebivalci »vasi«, ki nimajo stalne zaposlitve oziroma dovoljenja za delo, so primorani zahtevane zneske pridobiti na drugačne načine (na primer s prosjačenjem). Odgovorni za »vasi« (upravitelji in socialni delavci) poudarjajo takšno nasprotje med realnim stanjem in zahtevami institucij po urejenem življenju. Takšno stanje obsojajo tudi organizacije, ki nudijo pomoč priseljencem.

²² Pot iz Arada do občine Saint-Denis je junija 2009 stala 90 evrov.

²³ Leta 2007 in 2008 so bili prebivalci iz taborišč *campi nomadi*, ki so nameščeni okoli Neaplja in Rima, žrtve kolektivnih napadov in nasilja, potem ko sta se v črni kroniki pojavili dve medijsko pokriti zgodbi, ki sta vključevali člane romske manjšine. Novembra 2007 je bila neka Italijanka posiljena in umorjena, maja 2008 pa je v Neaplju mladostnica poskusila ugrabiti otroka. V začetku poletja 2008 se je vlada odločila, da bo vsem romskim prebivalcem odvzela digitalne prstne odtise, ker bi tako »tistim, ki imajo pravico ostati v državi, zagotovili dostojne pogoje za življenje, tiste brez pravice za bivanje v Italiji pa bi poslali domov«, kot je rekel minister za notranje zadeve Roberto Maroni. Po mnenju Ludmille Acone (2008) so bili Romi grešni kozli v ozračju, kjer sta prevladovala socialna napetost in nedelovanje demokratičnih vzvodov.

točno določen znesek (300 evrov na odraslo osebo, 100 evrov na otroka), ki se podeli ob odhodu. Medtem ko se izvajajo »socialne ankete«, ki določajo upravičence, Francoski urad za imigracijo in integracijo (OFII) sistematično ponuja ARH prebivalcem barakarskih naselij. »Ko so oblasti že opravile izbor, so se vračale na teren in ponovno poizvedovale,« je pojasnil član združenja za pomoč Romom iz občine Saint-Ouen. Čeprav okrožnica navaja, da je pomoč ARH prostovoljna, pričevanja aktivistov razkrivajo popolnoma drugačno sliko: v Saint-Denisu so opazili, da so kandidatom zaplenili papirje, tako da si ne bi mogli premisliti; v Saint-Ouenu naj bi na prebivalce pritiskali tako, da so jim ponujali dve možnosti – ali sprejmejo ARH ali pa jih bodo izgnali. Aktivisti so bili na drugih območjih deležni groženj in nadlegovanja (Romeurope, 2008). Prebivalci barakarskih naselij so skratka verjetno sprejeli humanitarna sredstva za vrnitev v naglici in pod prisilo. Druga pričevanja hkrati kažejo, kako privlačna je lahko takšna pomoč za priseljence. Aktivist solidarnostne mreže *Rroms* iz Saint-Etienne tako na primer pove, da kandidati za vrnitev prihajajo iz okoliških regij ali celo iz Španije, da bi izkoristili ugodne finančne pogoje, saj ARH hkrati omogoča brezplačno pot v Romunijo in dovolj denarja za ponovno vrnitev v Francijo.²²

ARH je kvantitativno uspešen. Veliko ljudi odhaja. Po podatkih podprefektore Saint-Denis je septembra 2008 po izpraznitvi barakarskega naselja v Saint-Ouenu približno 400 prebivalcev odšlo nazaj v svoje matične države. OFII trdi, da je pomoč ARH leta 2008 sprejelo približno 8000 Romunov in 1000 Bolgarov. Podporne organizacije ocenjujejo, da je med kandidate za vrnitev treba šteti tudi številne socialno ogrožene Rome. Če ti podatki držijo, potem Romi pomembno prispevajo k uspehu francoske politike odstranjevanja nezakonito priseljenih oseb, saj Bolgari in Romuni predstavljajo skoraj 30 odstotkov tistih, ki jih je država leta 2008 pospremila čez mejo.

Vendar pa se po podatkih organizacij in institucij veliko upravičencev vrne v Francijo. Pripravljeni so novi ukrepi, ki naj javnim oblastem pomagajo pri soočanju s to težavno situacijo. Predvsem naj bi izboljšali »identifikacijo teh oseb, tako da bi jih prepoznali in ustavili njihovo vračanje.« Registracija Romov tako ni samo italijanski pojav, kot bi lahko mislili po kampanji za popis prebivalcev v *campi nomadi*, ki so jo leta 2008 organizirale javne oblasti.²³

Posredovanja v barakarskih naseljih imajo tako dve plati. Po eni strani gre za izganjanje iz območja in odstranitev oseb, kar se zgodi z veliko večino socialno ogroženih romskih priseljencev, po drugi pa za sprejemanje manjšine v integracijske in nastanitvene programe, ki so pod močnim nadzorom oblasti. Je takšna »uravnotežena politika«, kakor se je izrazil državni predstavnik v okrožju Saint-Denis, udejanjanje premišljenega načrta, po katerem »vasi« in pomoč ARH predstavljajo humanitarni vidik politike velikopoteznega izгона iz države? Analiza postopkov uvajanja integracijskih programov nam kaže, da ima takšna predpostavka več odtenkov: »vasi« so predvsem skupek uresničenih dogovorov in odločitev, ki so jih predlagali lokalni institucionalni akterji.

Lokalni dogovori in odločitve

Postavitve »vasi« na mnogo načinov spominja na zelo hitro gradnjo, ki so jo izvedli akterji brez pravega manevrskega prostora. Nekako se zdi, da podporniki »vasi« delujejo na obrobju sistema. To vsaj nakazujejo naslednje vrstice, ki ne želijo toliko opisati zgodovine institucionalnih programov kot določiti pogoje za njihov nastanek in delovanje.

Na hitro zasnovana politika

Lokalne skupnosti so lahko v preteklosti redno posredovale v barakarskih naseljih, tako da so na primer organizirale vsaj minimalno pobiranje odpadkov in omogočile dostop do pitne vode, nato pa so dramatični dogodki takšno posredovanje velikokrat razširili na celotno naselje. Na območjih Montreuil, Bagnolet in Aubervilliers so se lokalne oblasti odločile za ukrepanje po požarih, ki so se zgodili v teh naseljih. Morda so to storile, ker niso mogle pustiti ljudi v stiski na cesti, ne da bi povzročile ogorčene reakcije javnosti, civilne družbe in medijev, morda pa iz humanitarnih vzgibov, kot je povedal nekdanji član mestnega sveta v Bagnoletu, ko je omenjal premestitev prebivalcev barakarskega naselja dan po požaru, ki se je zgodil v noči s 30. novembra na 1. december 2004:

Župan sam se je odločil, da bo Rome premestil v *Château de l'Etang*. To je staro meščansko domovanje sredi parka. Je tudi nekdanje središče za preživljanje prostega časa, ki se ne uporablja več. Ne bi bilo odgovorno tja preseliti 80 oseb, ne da bi prej opravili vsaj nekaj obnovitvenih del [...] To je bila zelo velikodušna gesta. Romi v takšnem gradu, prav smešno je bilo. Zamisel je zabavna. V glavah ljudi je to odzvanjalo. To je edina baraka v Bagnoletu, ki ima takšen naziv – če se imenuje Château [grad, prev. op.], imena gotovo ni dobila kar tako.

Zdi se, da so institucionalni akterji in socialni delavci nekoliko nemočni pri ukrepanju v zvezi s prebivalci barakarskih naselij. Romi, za razliko od preostalih oseb, ki potrebujejo pomoč, po eni strani niso del javnih politik. Nekdanji član mestnega sveta v Bagnoletu na to temo pove: »Na Avenue Stalingrad je bil še en skvot, v katerem so živeli ljudje iz Vzhoda. Tudi tam je prišlo do požara in do dveh smrtnih žrtev. Kot delegacija smo šli na prefekturo [...] Prefekt pa je odgovoril: za narkomane še lahko poskrbimo, Romi pa niso del nobenega programa.« Po drugi strani pa terenski delavci ne skrivajo svoje neizkušenosti, kar je med intervjujem potrdil eden izmed upraviteljev »vasi«: »Povem vam iskreno: nisem poznal romske javnosti, ko smo odšli [v Aubervilliers].« Bodoči upravičenci javne politike niso samo neopredeljeni, temveč jih zaposleni na področju sociale tudi slabo poznajo. Lokalne oblasti so tako videle rešitev v tem, da so pristopile k združenjem, ki imajo izkušnje s tako imenovanimi potujočimi skupinami. Potujoče skupine seveda niso Romi, ki živijo v barakarskih naseljih. Vendar pa lahko lokalne oblasti zamešajo ti dve javnosti, kakor je s kančkom humorja povedal neki socialni delavec: »[Z]ato pa je bil Pact Arim izbran. Rekli so si: Katera od naših spremljevalnih organizacij se spozna na cigane? Pact Arim, seveda.«

Številne omejitve

Pri ustanavljanju prvih »vasi«, tj. oblika »urgentne politike«, ki je podobna številnim posredovanjem v skvotih (Bouillon, 2009: 126), naletimo na številne omejitve. Mestni svetniki in zaposle-

²⁴ »115« je urgentna telefonska številka. Uvedla jo je mobilna zdravstvena storitev za brezdomce (*Samu social*). Brezdomce obvešča o možnostih za nastanitev v njihovi okolici.

²⁵ Začasna subvencija za stanovanje. ALT predvsem pomaga financirati delovanje stanovanjskih programov.

²⁶ »La couronne réhabilitée«, *Explorimmoneuf*, dostopno na <http://www.explorimmoneuf.com/>.

ni v upravi priznavajo, da obstajajo tri velike prepreke, ki onemogočajo dobro izpeljavo integracijskega projekta za revne romske priseljence: pravni status oseb, preobremenjenost stanovanjskih programov in pomanjkanje nepremičninskih priložnosti.

Kot smo videli zgoraj, številni prebivalci barakarskih naselij nimajo urejenih papirjev, pa čeprav so evropski državljani, odkar je 1. januarja 2007 pristopna pogodba k Evropski uniji za Bolgarijo in Romunijo začela veljati. Na koncu jim samo dostop do zaposlitve lahko zagotovi trajno pravico do bivanja. Toda oblasti postavljajo prepreke tudi v tem primeru. Pogodba predvi-

deva prehodne ukrepe, ki državam članicam omogočajo, da novim Evropejcem omejijo dostop do plačane zaposlitve in jih podvržejo predhodnim odobritvam. Postopki so dolgi in plačljivi. Poleg tega ni nujno, da so uspešno zaključeni, kar odbija potencialne delodajalce. Socialno ogroženi Bolgari in Romuni so tako na francoskem ozemlju izključeni iz sistema. Nimajo pravice do zaposlitve ali trajnega bivališča. Kako lahko v takšnih razmerah socialni delavci, kaj šele romski priseljenci brez dohodka, prebredejo vse ovire na poti do integracije?

Edina stanovanjska alternativa barakarskim naseljem, ki si jo lahko zamislijo institucije, so zatočišča. »Smo v slepi ulici, kar zadeva nastanitev Romunov. Danes imamo na voljo samo zatočišča, '115'²⁴ in ALT²⁵, če želimo družine premestiti iz barakarskih naselij,« je potrdil eden izmed akterjev, ki je sodeloval pri zasnovi »vasi« na območju Aubervilliers. Pri zatočiščih je manevrski prostor zelo omejen, če verjamemo poročilu regionalnega sveta za Île-de-France (CRIDF) o »regionalni pomoči za nujne socialne primere«. Programi v regiji Île-de-France so bili leta 2005 povsem polni, čeprav je bilo na voljo skoraj 30.000 mest, polovica teh v Parizu in približno 30 odstotkov v tako imenovanem notranjem obroču prestolnice (CRIDF, 2005). Poleg tega se zdi, da je bila nastanitvena ponudba, prvotno zasnovana za samske osebe, slabo prilagojena za vedno številčnejše družine, ki so leta 2003 predstavljale več kot 10 odstotkov vseh prosilcev (ibid.). Zaradi tega so javne oblasti vedno pogosteje primorane ljudi seliti v hotelske sobe. Takšna rešitev je zelo draga, poleg tega pa ne dohaja povpraševanja. Nastajajo tudi nove oblike bivanja za ogrožene: bivanje pri sorodnikih in kampi (v mobilnem domu ali karavanu) za premožnejše, preostalim pa ostanejo barakarska naselja, ki – prav tako kot skvoti – predstavljajo »zadnjo zaščito pred ulico« (Bouillon, 2009).

Institucionalni akterji tudi pogosto opozarjajo na pomanjkanje prostora za gradnjo bivališč v notranjem obroču. Industrijska in železniška območja v nekdanjem pariškem »rdečem pasu«, ki izvirajo iz obdobja fordizma, so že nekaj let tarča svetovnega kapitala in srednjih slojev, saj sta slednja znotraj tradicionalnih mej francoske prestolnice utesnjena. Na teh območjih potekajo velike urbane spremembe. Prva, in prav gotovo najambicioznejša sprememba je bila gradnja stadiona *Stade de France* v 90. letih. Izboljšanju transportnih omrežij, vključno s postavitvijo nove postaje za vlak RER, naselitvi številnih multinacionalk in obnovitvi delavskih četrtih je sledila prava preobrazba tega predela. Potem ko je bil dokončan stadion, so se pojavili načrti, ki se bodisi izvajajo ali pa so predvideni: urbani projekt »Docks de Saint-Ouen«, »Cité du cinéma«, urbani razvojni projekt »Canal-Porte d'Aubervilliers« in »Campus Condorcet« med Porte d'Aubervilliers in Porte de la Chapelle. Po mnenju strokovnjakov je to splošno urbano širjenje od leta 2005 povzročilo »pritisk na nepremičnine in zemljišča«²⁶. Posledično je tam težje izvajati nerentabilne projekte. Ti se nanašajo na socialna stanovanja in na zavetišča, ki na teh območjih, tako kot barakarska naselja in skvoti, nimajo pravega mesta.

Delovanje na obrobju sistema

Imajo institucionalni akterji in organizacije, ki so zadolžene za projekt »vasi«, v tem kontekstu kakšno drugo možnost, kot da delujejo na obrobju sistema? Kot smo videli, je največja težava v neurejenih razmerah za bivanje upravičencev, ki so v osnovi izključeni iz glavnih integracijskih programov. Eden izmed glavnih snovalcev programa v občini Aubervilliers je povedal: »Vprašanje je ravno to, kako najti pravni sistem, ki [nezakonito priseljenim Romom] nudi pravico bivanja v francoski družbi. Ta težava je vir vseh drugih: nevzdržne življenjske razmere, barakarska naselja itd.« Regulacija z delom, ki je zapisana tako v okviru zakona iz 20. novembra 2007 (tako imenovani »Hortefeuxov zakon«) kot v prehodnih ukrepih pristopnih pogodb k EU, je za lokalne oblasti glavna priložnost. Urejanje posameznih primerov bo tako povezano s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi. Prefekt ima poleg tega diskrecijsko moč in prebivalcem omogoča prijavo k integracijskim programom, kot je *Plan local d'insertion par l'économie* [Lokalni integracijski načrt s pomočjo gospodarstva, prev. op.] (PLIE), ki so načeloma namenjeni upravičencem do osnovnih socialnih transferjev. Strategija je prinesla pozitivne rezultate: »Ocenjevanje na delovnem mestu je trajalo od dveh tednov do enega meseca. Rezultati so odlični, težave jim povzročata francoščina in razumevanje navodil. Toda, ko jih enkrat razumejo, je vse v redu. Nekateri so se celo zaposlili,« je povedal eden od socialnih delavcev. A vendar se zdi, da so dolgoročna dovoljenja za bivanje, ki so prvi pogoj za vključevanje prebivalcev, težko dostopna. Tako »so ljudje delali šest mesecev. Njihovo dovoljenje je poteklo. Preden so dobili uradno pogodbo za nedoločen čas, so tri mesece delali na črno,« je še dodal. Glavna prepreka na poti do uspešne integracije in posledično do uspeha »vasi« je tako še vedno uprava. Eden od njenih ciljev je nadzor dostopa tujcev do trga dela, kar je tudi dokazal Gérard Noiriel na primeru ukrepov, ki jih je Francija uvajala od konca 19. stoletja naprej.²⁷

Lokalni akterji se bodo v želji po rešitvi stanovanjske problematike zatekli k tako imenovanim alternativnim pristopom. Po predlagani rešitvi bi v osnovi gradili modularne vasi. Modularne zgradbe, s katerimi eksperimentirajo že od 70. let 20. stoletja naprej (Bernardot, 2008a), so postale »univerzalna referenca«, kot poudari Michel Lussault, ko omenja »Algeco[,] neke vrste že pripravljen, modularen in prenosen zabojnik« (2008: 25). Modularna vas je poceni, hitro se jo namesti, hkrati pa spoštuje bivalne in komunalne norme. Terenska dela se izvajajo z regijsko finančno pomočjo, ki je namenjena odpravljanju barakarskih naselij. »Vasi« so na občinski zemlji ali na zemljiščih, ki jih ima v lasti država. Kljub temu so včasih potrebna predhodna pogajanja med teritorialno upravo, decentraliziranimi državnimi službami in lokalnimi skupnostmi. Če beremo »Socialni projekt« na strani stanovanjskega in integracijskega programa občine Aubervilliers, na primer izvemo, da je bilo

občinsko zemljišče prvotno namenjeno za odlagališče; po pogajanjih z državnimi službami se je slednje preselilo na zemljišča v upravi direktorata oddelka za prostore, ki so pod mostom na cesti A86. Med pogajanja so v sprejemni načrt za potujoče skupine vključili 4000 m² [občinskih] zemljišč, v okviru katerih bi imeli 30 mest [...] Preostanek dostopnega zemljišča na tem naslovu (3000 m²) omogoča morebitno [...] snovanje bivalnega kompleksa, ki bi prispeval k zmanjševanju števila barakarskih naselij na občinskem ozemlju. Nato pa bi lahko povečali sprejemna mesta za potujoče skupine, tako da bi dali na voljo bivalno naselje 'Plaine commune'.²⁸

²⁷ »V kriznih časih se trg dela na splošno začne zapirati za tujce, predvsem za fizične delavce, a tudi za srednji razred in za svobodne poklice. Zaostri se »družbena zahteva« po strogem nadzoru identitete tujcev. Politični razred jo še toliko bolj upošteva[,] ker se izkaže, da se 'izplača' na volilni dan« (Noiriel, 1998: 87).

²⁸ V primeru »vasi« v Saint-Denisu je zemlja v lasti vojske. Ministrstvo za obrambo jo je dalo na voljo za obdobje petih let (*Le Journal de Saint-Denis*, 12. maj 2009, dostopno na www.lejds.com).

²⁹ Po *Journal de Saint-Denis* je tudi v barakarskem naselju ob cesti Campra v Saint-Denisu živel približno 600 oseb (dostopno na www.lejsd.com).

Pojav, da so »vasi« na urbanih obrobjih, ni toliko posledica kakšne posebne volje. Tako kot selitve prebivalcev skvotov, ki jih je preučevala Florence Bouillon (2009), je to rezultat dogovorov in pogajanj, ki jih vodijo lokalni akterji, še toliko bolj ker lokalni

prebivalci pogosto nasprotujejo takšnim programom. »Še huje je kot z lokacijami za nastanitev [Romov],« mi je zaupal eden izmed mojih sogovornikov.

Politična vodila, na katerih temeljijo »vasi«, tudi zelo nazorno kažejo na neprijeten položaj, v katerem se znajdejo institucionalni akterji, zadolženi za projekte. Čeprav je splošno znano, da je administrativna regulacija obvezen pogoj za vključevanje prebivalcev »vasi«, je ta termin med institucionalnimi akterji prepovedan. Lokalne oblasti za upravičevanje projektov »vasi« tako uporabljajo izraze, kot so boj proti izključenosti, vključevanje in humanitarna akcija. Kljub temu pa rušenje barakarskih naselij ostaja glavni argument, ki ga navajajo oblasti. Prvič so ga uporabili avtorji *Načrta za rušenje barakarskih naselij*. Nato pa ga je v publikaciji *Lettre* iz 14. oktobra 2008 povzela območna uprava, ki je nasprotovala nastanku »pravih barakarskih naselij«. Takšen argument sprejemajo vse stranke, poleg tega pa je velika skupna točka med institucijami in organizacijami. Slednje so obdržale skupen spomin na akcije za postopno zmanjševanje neprimernih bivališč, ki so bile izvedene na začetku 60. let. Rušenje barakarskega naselja, podobno kot humanitarna akcija, omogoča vzpostavljanje programov ali celo politike do nezakonitih priseljencev, ne da bi bilo hkrati treba načeti izrazito tabu temo, tj. upravno urejanje njihovega položaja. Konec koncev je to »ustvarjanje politike z vlamljanjem«, če povzamem domiselni izraz enega izmed svojih sogovornikov iz lokalnih skupnosti.

Glavna vprašanja, povezana z »vasmi«

»Vas«, predvsem prvo, ki je bila postavljena v občini Aubervilliers, lahko primerjamo z improvizirano akcijo, ki nastane *in situ* in s katero se spopademo s humanitarno krizo. Ravno smo ugotovili, da gre hkrati za uresničitev institucionalnih gradenj, s katerimi lahko pravno in bivalno pomagamo nezakonitim priseljencem, ne da bi padli v neskladje z zakonom in trenutnimi političnimi smernicami. Seveda je nemogoče sklepati o vzgibih enih ali drugih brez sojenja njihove namere. Vendar pa je ignoriranje velikih vprašanj, povezanih s temi (majhnimi) programi, prav tako težavna naloga.

Reševanje pretežno prostorske problematike

V Saint-Oueni, v občini Aubervilliers in v Saint-Denisu »vasi« nadomeščajo velika barakarska naselja. Seveda se stanje nikakor ne more primerjati z glavnimi mesti v državah v razvoju, kjer imajo lahko takšne naselbine več kot milijon ljudi (Davis, 2006). Kljub temu pa je barakarsko naselje, kot na primer tisto v Saint-Oueni s 600 prebivalci, podrlo vse državne rekorde.²⁹ Dan po izpraznitvi območja smo v regionalnih časopisih tako lahko brali, da »je [bilo] podrto največje barakarsko naselje v Franciji« (*Le Parisien*, 4. september 2008). Takšna velika barakarska naselja so seveda povzročala zelo veliko prostorskih problemov.

Tako kot brezdomci tudi prebivalci barakarskih naselij predstavljajo težave za policijo. Zdi se, da njihova prisotnost za lokalne oblasti predstavlja izziv oziroma vzbuja neodobravanje. Prisotnost romskih priseljencev postavlja predvsem pod vprašaj sposobnost javnih oblasti,

da nadzorujejo premike prebivalstva. Po mnenju vodilnega zaposlenega na občini Saint-Ouen so različni predvideni ukrepi prefektуре zama: »Leta 1999 smo že imeli romsko naselje. Našli so si nekaj zemlje pri skladiščih. To je vplivalo na občinsko življenje, ker 200, 300 Romov v gosto poseljenem majhnem mestu ni ostalo neopaženih. Država jih je morala izgnati, poslati [v departma] Oise. Vendar se vrnejo, najdejo druga taborišča itn.« Zbiranje Romov, tako kot maroškega in alžirskega prebivalstva v občini Gennevilliers pred slabim stolecem (Masclat, 2006), ljudje v uradnih govorih in dokumentih povezujejo z grožnjo javnemu redu, miru in zdravju. Čistoča je poleg tega najpogostejši razlog, ki ga omenjajo javne oblasti, da bi izpraznile zasedena območja (Romeurope, 2008). Kaj lahko pravzaprav drugega rečemo o nezakoniti zasedbi javne in zasebne lastnine, kot da takšne »deviantne« prakse, kakor jih pojmuje Howard S. Becker,³⁰ javne oblasti in prebivalci močno obsojajo. Tako se zdi, da barakarsko naselje predstavlja antimodel rastočega mesta, za katero so značilni privatizacije prostorov, načrtovanje načinov uporabe tal in obsedenost z varnostjo (Mangin, 2004). Barakarsko naselje na neki način predstavlja »paradigmo stigmatiziranega in stigmatizirajočega prostora« (Cattedra, 2006: 124).

Prisotnost velikih barakarskih naselij tako predstavlja »javno težavo«, kot jo je opredelil Joseph Gusfield, tj. »dejansko stanje, [ki je deležno] razmisleka in nasprotovanja ter [je postalo] tarča javne politike« (Gusfield, 2003: 71). Vzemimo primer barakarskega naselja v Saint-Ouenu. Nasprotovanje temu romskemu barakarskemu naselju je med lokalnim prebivalstvom nekaj vsakdanjega. Še posebej opozarjajo na umazano okolico, dim – morda toksičen? –, ki se vije iz barak, gretih na odpadni les (barvani les, vezane plošče itn.), na možnost požara, prihajanje in odhajanje posameznikov ter družin kot tudi na dejavnosti zunaj barakarskega naselja, predvsem beračenje. Poleg nezadovoljstva prebivalstva moramo upoštevati tudi gibanja v podporo prebivalcem barakarskih naselij. V Saint-Ouenu, a tudi drugje, kot na primer v občini Bagnolet, skupno akcijo vodi lokalni kolektiv, ki so ga ustanovili libertarni aktivisti, ki tudi sodelujejo v skupinah za zaščito skvotov. Tem so se pridružili politično neopredeljeni prebivalci, mestni svetniki in člani *La voix des Rroms*. Na terenu je prisotnih tudi več organizacij: Zdravniki sveta, *Coup de main* [Pomoč, prev. op.]³¹ in Parada³². Vsa ta združenja opozarjajo javne oblasti in medije na slabe življenjske razmere in na diskriminacijo, ki so je deležni revni romski priseljenci, kar prispeva k večjemu zavedanju o barakarskih naseljih v javnem prostoru, hkrati pa se zmanjšuje manevrski prostor institucionalnih akterjev. Ti tako izpraznijo območja, ne da bi izgnali prebivalce.

Barakarska naselja poleg vsega tega predstavljajo prepreko širjenju mest. Moji sogovorniki iz občine Aubervilliers so mi povedali, da je nekdo zgradil zasebni klinični center na mestu nekdanjega barakarskega naselja. V Saint-Ouenu, kjer zemljišča, ki so jih v preteklosti zasedali priseljenci, mejijo na sežigalnico, sedaj poteka urbani projekt »Docks«, v okviru katerega bodo zgradili poslovne prostore in stanovanja. Nekdanje barakarsko naselje na ulici Campra v Saint-Denisu

³⁰ Ameriški sociolog meni, da »deviantnost ni značilnost dejanja, ki ga je storila neka oseba, temveč posledica norm in sankcij, ki jih drugi uporabijo na 'prestopniku'« (Becker, 1985: 33).

³¹ Organizacija *Coup de main*, ki jo podpira Fundacija Abbé-Pierre, že približno deset let pomaga socialno ogroženim romunskim Romom (humanitarna in socialna pomoč, vključevanje preko zaposlitve in nastanitve). Pred izpraznitvijo območij je organizacija igrala veliko vlogo pri povezovanju prebivalcev barakarskih naselij z institucijami, tako da sedaj posreduje tudi v »vaseh«.

³² *Parada France*, ki je nastala leta 2001, je povezana z istoimensko romunsko zvezo. Ta deluje predvsem v dobrobit otrok na ulicah Bukarešte. *Parada France* je večinoma prisotna v barakarskih naseljih, ki so jih postavili romunski Romi. Organizacija ponuja cirkuške delavnice za otroke in prireja kulturne ter zabavne dogodke. S temi dejavnostmi želijo prispevati k vključevanju in samostojnosti socialno ogroženih posameznikov. (dostopno na <http://parada.ifrance.com/>).

³³ Izvajalci gradbenih del pravijo, da gre za zadnjo fazo projekta Landy. Ta pokriva dovršen del ravnine Saint-Denis in bo »največji kongresni prostor, ki je bil kadarkoli zgrajen v pariški regiji« (dostopno na <http://www.egis-amenagement.fr/>).

pa je stalo kar sredi gradbenega projekta »Landy-Pleyel³³«, ki pripada investitorju *Société d'économie mixte* »Plaine Commune Développement« [Družba za mešano gospodarstva »Razvoj Občine Plaine«, *prev. op.*]. Moj sogovornik iz občinske uprave mi je sporočil, da bodo na tem mestu predvidoma zgradili šolski kompleks. V obeh primerih je bil torej že čas, da prebivalci barakarskega naselja zapustijo območje.

Urbanizacija, soprisotnost, vse težave, povezane s »tuyo revščino« (Bernardot, 2008a: 86), in poslabšanje teritorialnega nadzora: to so prostorski problemi, ki jih želijo lokalne oblasti prednostno razrešiti. Zaradi tega bi bilo težko trenutna posredovanja v barakarskih naseljih opisati kot »prostorsko« dinamiko »socialnih problemov«, kot sta zapisala Sylvie Tissot in Poupeau (2006), ko sta govorila o mestni politiki. To še toliko bolj velja, ker so prefektura in lokalne skupnosti z gradnjo »vasi« uresničile drugačen program. Na svojih zemljiščih so celo uvedle gostoljubni sistem za »vsiljivce« oziroma socialno ogrožene romske priseljence.

Uvajanje javnega gostoljubnega sistema po meri

Je treba sprejeti tuje? Če da, katere? Pod kakšnimi pogoji? Posamezniki, socialne skupine in institucije si izmišljajo postopke in programe, da bi odgovorili na takšna osnovna vprašanja. Anne Gotman (2001) jih združuje v termin »gostoljubje«. Sociologinja gostoljubje opisuje kot skupek kodificiranih praks, ki naj bi zagotovile sprejem in zaščito gostov glede na njihov domnevni status, hkrati pa naj bi oddaljile nezaželene osebe. »Vasi« več kot očitno prispevajo k takšni »gostoljubni slovnici« (Gotman, 2004b: 200), ki bi jo lokalne oblasti rade zasnovala za prebivalce barakarskih naselij, obsojenih na rušenje. Institucionalni programi v tej slovnici predstavljajo (prostorske) operatorje, v smislu da določajo vedenje posameznikov in skupnosti.

»Vasi« na prvem mestu razkrivajo razvrstitev posameznikov. Ta je ključnega pomena, saj lahko oblasti tako začrtajo prvo »integracijsko mejo« (Gotman, 2004a: 5) med tujci, ki morajo nujno zapustiti kraj, ker jih še vedno dojemajo kot nezaželene, in preostalimi. Ta druga skupina je v očeh javne politike sestavljena iz upravičencev, ki jih več ne dojemamo kot vsiljivce, če verjamemo pozitivnemu izrazju institucionalnih akterjev: so »prostovoljne družine«, ki »se lahko udeležijo programa za vključevanje zaradi svojega profila in motivacij«. Nekdanji prebivalci barakarskega naselja so s pomočjo akterjev, ki so odgovorni za »vasi«, ponovno ovrednoteni oziroma destigmatizirani, potem ko so ločeni od drugih priseljencev z ograjo, ki obkroža »vas« in na neki način predstavlja prvo veliko razliko med »gosti« in »vsiljivci«. Upravljavci pristožno priznavajo, da so Romi »neproblematični ljudje«. Prebivalci »vasi«, ki veliko ne protestirajo, se lahko primerjajo z zaposlenimi. Poleg tega so trajno naseljeni in niso nomadi, kot pogosto slišimo. Prebivalec »vasi« postopoma izgubi hibe, ki so značilne za marginalne osebe v evropskih družbah: uporništvu, nedelavnost, kraje in seveda potepuštvo (Castel, 1996). Socialni delavci in upravljavci zemljišča pogosto obiskujejo prebivalce »vasi«, s čimer lažje odpravijo predsodke. Eden od sodelujočih tako priznava, da »še prešteti« ni mogel, koliko Romov mu je »šlo na živce«, predvsem tistih, ki so »pomivali okna« njegovega avtomobila na obrobju Pariza. Institucionalni akterji so si za cilj zadali tudi napredek pri prebivalcih. Pokazati želijo, da so prebivalci »vasi« popolnoma primerni gosti. Vsiljivec je preobražen v sprejemljivega gosta: sprememba je zelo pomembna za javne oblasti in za tiste, ki imajo korist od javne politike. Pri

³⁴ Preambula pogodbe o nastanitvi na preurejeni parceli v občini Bagnolet.

prvih se slabo sprejeto stanje, tj. prisotnost vsiljivcev na nekem območju, spremeni v prostovoljno gostoljubno dejanje; pri drugi skupini je sprememba sinonim za pridobitev pravice, četudi negotove, za bivanje v mestu, tj. za pridobitev nove legitimnosti in relativne stabilnosti.

Zdi se, da bivanje v »vasi« vpliva na življenjske razmere in vedenje nekdanjih prebivalcev barakarskega naselja. Tisti, ki nimajo dovoljenja za bivanje v vasi, morajo zapustiti kraj. Če se niso mogli vključiti v »vas«, se morajo nastaniti drugje (še vedno nezakonito), razen če sprejmejo humanitarna sredstva za vrnitev v svojo matično državo. Takšno stanje najpogosteje vodi v socialno negotovost zaradi izgonov, ki so v zadnjih letih postali sistematični (Romeurope, 2008). Vsiljena nestabilnost ima neovrgljive posledice za posameznike. Humanitarne organizacije in podporne skupine trdijo, da ti ljudje izgubijo premoženje, doživljajo duševne stiske, nimajo rednih zdravstvenih pregledov, otroci pa ne morejo hoditi v šolo. Po pričevanjih se spreminja tudi vedenje. Institucionalni akterji iz Saint-Denisa na primer opozarjajo na vedno večji vpliv »preprodajalcev in kriminalnih združb na priseljence«, a poudarjajo, da »to ne zadeva vseh Romov«.

Večina prebivalcev barakarskih naselij posledično zapade v trajno marginalnost, medtem ko bodo preostali imeli dostop do vedno številčnejših lokalnih virov: nastanitev, zaščita, zaposlitev, na koncu pa še stalno bivališče. Ponudba javnih oblasti pa ima tudi drugo plat. Upravičenci morajo spoštovati pravila, ki jih je upravitelj kraja uvedel prav za njih. Slednji ima kot »hišni gospodar« (Gotman, 2004b: 200) moč, da izžene prebivalce v primeru »hudega neupoštevanja pravil znotraj naselja, neizpodbitne neprilagodljivosti na življenje v naselju, nesodelovanja v projektu«.³⁴ Takšno skrbništvo, ki ga odseva predvsem nadzor prihodov in odhodov, upravičenci vidijo kot nekakšno zapiranje. Ti »vas« pogosto tudi primerjajo z »zaporom«. Pravijo, da so »zaprti«, pa čeprav priznavajo, da so s pomočjo varovanja ubežali nadzoru dominantnih družin znotraj barakarskih naselij.³⁵

Na »vas« torej ne moremo samo gledati kot na nastanitev ali kot na varnostni program. Ni tako imenovana zaprta sfera, o kateri govori Michel Lussault, ki »naj bi varovala 'integrirane' in 'normalne' prebivalce, tako da jih loči od posameznikov, ki predstavljajo tveganje, ali pa varuje šibkejše pred njimi samimi oziroma pred njihovimi sovražniki« (Lussault, 2009: 160). S svojo posebno ureditvijo deluje kot »[matematični] operator za vidljivost« (ibid.), ki prostorsko prenese pravno negotov status nekdanjih prebivalcev barakarskega naselja: po Henriju Lefebvru (2001) še zdaleč niso pridobili »pravice do življenja v mestu«, ko so prišli v »vas«, še vedno se morajo držati pravil, ki jih predpisujejo institucije, in pokazati, da se lahko vključijo. Do takrat pa imajo samo »pravico do vasi«, če parafraziramo tega marksističnega filozofa.

»Vas« kot laboratorij

Naj ne bi bile »vasi«, če ne drugega, sredstvo za uveljavljanje novih načinov omejevanja priseljencev v mestu? Takšno vprašanje je še toliko bolj upravičeno, ker je v zadnjih letih vedno več francoskih mestnih občin v skrbih zaradi prisotnosti socialno ogroženih romskih priseljencev na njihovih območjih. Evropske institucije poleg tega pritiskajo na države članice, naj vpeljejo

³⁵ Številna pričanja, ki so jih izrekli institucionalni in organizacijski akterji, dokazujejo obstoj družbene hierarhije znotraj barakarskih naselij. O »območnih šefih« so mnenja deljena. Za nekatere naj bi bili nekakšni posredniki, pogajalci brez prave moči, drugi pa menijo, da se naj bi ukvarjali z različnimi goljufijami in izsiljevanjem znotraj barakarskega naselja, pri čemer naj bi uporabljali tudi nasilje, ker bi želeli obdržati vpliv nad prebivalci.

³⁶ Glej resolucijo o stanju osnovnih človekovih pravic znotraj Evropske unije iz 14. januarja 2009.

³⁷ Nekdanje državno gradbeno podjetje za alžirske delavce (Sonacotra), ustanovljeno leta 1957.

³⁸ ALT je del programa 177: »Preprečevanje izključenosti in vključevanje ranljivih oseb« (pri ministrstvu za zdravstvo), MOUS pa spada pod program 135: »Razvoj in izboljšanje stanovanjske ponudbe« (ministrstvo za delo, socialno kohezijo in stanovanjsko politiko). MOUS je »program v skrajni sili«, s katerim rešujemo »najresnejše« primere, tj. tiste, ki so bili do tedaj nerazrešeni, kakor sporoča »okrožnica o MOUS iz 2. avgusta 1995«.

³⁹ Jacques Ion in Bertrand Ravon pojasnjujeta razliko med delom oziroma socialno podporo in socialno intervencijo [posredovanjem] na naslednji način: »'Delavec' reagira na ukaz dolgoročno; 'posrednik' se v dani situaciji odzove pravočasno« (2005: 17). Poleg tega trdita, da mora posrednik »črpati iz lastnih virov, da 'vzdružuje' osebni odnos [z upravičencem do socialnega dejanja]« (ibid.).

ukrepe za integracijo, ki bi potekali v skladu s »strateškim okvirom«, opredeljenim na evropski ravni³⁶.

Vas je tako primeren okvir za vzpostavitev mrež javnih politik (*policy network*), ki lahko ustavijo širjenje barakarskih naselij in omejujejo priseljence. Sestavljene so iz štirih glavnih akterjev: iz lokalnih organizacij, ki omogočajo vključevanje preko nastanitve, državnih služb, lokalnih skupnosti in teritorialne uprave. So akcijski sistemi, povezani z »vasmi«, podobni »lokalnim akcijskim sistemom« srednje velikih mest, ki jih je Jean-Pierre Gaudin, na podlagi dela Mabileauja in Sorbets, opredelil kot »odraz mrež polariziranih odnosov okoli občinske institucije« (Gaudin, 2007: 138). V primeru »vasi« se omenjene mreže pravzaprav tkejo bolj okoli državnega predstavnika.

Ali takšno vključevanje uprave pomeni, da država prevzema skrb za nastanitev priseljencev? Zdi se, da z letom 2009 mobilizacija družbe ADOMA,³⁷ ki so ji zaupali gradnjo in upravljanje treh »vasi« – v Saint-Denisu, Saint-Ouenu in v prihodnje še v občini Montreuil –, potrjuje to hipotezo. Država je v petdesetih letih ustanovila družbo ADOMA, da bi urejala stanovanjska vprašanja in integracijo priseljskih delavcev (Bernardot, 2008b). Po drugi strani so lokalne skupnosti vneto prosile državo za subvencije. Vpletenost države tako omogoča, da uporabimo dva postopka za boj proti izključenosti: začasne subvencije za stanovanje (ALT) in tako imenovano *Maîtrise d'œuvre urbaine*

sociale [Upravljanje urbanih socialnih projektov, *prev. op.*] (MOUS), ki v osnovi pokriva socialno podporo.³⁸ Tako lahko rečemo, da je uvedba »vasi« končni rezultat pogosto napetih pogajanj med lokalnimi skupnostmi, ki so zadolžene za vsakdanje urbano vodenje, in državo.

Socialna podpora je podobno »formatirana« glede na upravno logiko, ki danes vodi javno politiko (Ogien, 1995). Med terenskimi anketami spomladi 2009 so državne službe sestavljale ocenjevalno lestvico, »tabele s sedmimi indikatorji«, ki po informacijah nekdanjega oddelka za zdravstvene in socialne zadeve (DDASS) vključujejo: »šolsko prisotnost, vpis v obšolske dejavnosti, indikatorje, povezane z zdravjem, dostop do zdravstvene oskrbe, zaposlovanje in poklicno izobraževanje«. Takšen normativen pogled na socialno podporo, ki se zgleduje po socialnem inženirstvu, so kritizirali socialni delavci. Na to temo je eden od njih povedal:

Tveganje [projektnih smernic, uporabljenih pri »vaseh«] je, da na koncu to ni socialno delo, temveč socialna intervencija³⁹[.] Ne sprašujejo te ravno po številkah, a le malo manjka[.] Nekomu odgovarjaš, bolj zahtevajo dejstva, medtem ko v domovih dajemo več podpore. Tu pa izvajamo operativno socialno dejavnost, včasih celo zahtevajo čisto socialno tehniko, zbiranje dokumentacije, in da skupaj z družino razmislimo, kako lahko rešimo težavo. Za izhodišče ne vzamemo toliko problemov, ki bi jih lahko imele družine, temveč potrebne korake, da dosežejo cilje. Ne začnemo z družinskimi težavami. Začnemo na drugem koncu.

Takšna pričevanja kažejo na obseg sprememb znotraj socialnega dela od začetka 90. let (Ion, Ravon, 2005). Trenutne reforme ne prinašajo nič novega, pa čeprav potekajo v duhu socialnega

inženirstva in menedžmenta. Kot smo ugotovili zgoraj, takšne reforme še vedno želijo normirati individualne vedenjske vzorce.

Postavljanje »vasi« konec koncev prispeva tudi k stabilizaciji javnopolitičnih kategorij. Romski priseljenci so posledično priznani kot ciljna populacija javnih politik. V *Lettre de l'Etat en Seine-Saint-Denis* lahko beremo o odprtju »romskih integracijskih vasi«. Pact Arim 93 je podobno ravnal v svojem poročilu iz leta 2007, ki je dostopno na internetu in široko razširjeno v organizacijskih ter institucionalnih okoljih, kjer je zapisal, da »se Romi v Saint-Denisu in [občini] Aubervilliers postopoma vključujejo« (Pact Arim 93, 2008: 16–17). Občinske oblasti v Saint-Denisu in v Montreuilu pa so ustvarile »pisarne za romske naloge«. Takšna kategorizacija, ki jo mimogrede romske organizacije obsojajo zaradi stigmatizacije,⁴⁰ je torej vse bolj prisotna znotraj institucij. Po vsej verjetnosti ima različne izvore. Lahko izhaja iz organizacij, saj je bila nevladna organizacija Zdravniki sveta prva, ki je pognala v tek »romsko nalogo« v *Île-de-France*, po drugi strani pa so tudi evropske institucije v 80. letih začele izvajati politiko vključevanja Romov (Liégeois, 2007). Kakorkoli že, ta nova kategorija javne politike⁴¹ vsekakor sledi načinu razvrščanja tujcev, ki je v Franciji dobro zasidran že od začetka 20. stoletja. Tako so bili v 50. letih na vrsti »francoski muslimani iz Alžirije«. Uprava je etnično razvrščanje uporabljala tudi za tujce. Akterjem, ki so bili zadolženi za nastanitev delavcev v domovih, je svetovala, naj posameznike razvrščajo »glede na to, ali imajo 'severnoafriške korenine' (Maročani, Tunizijci) ali pa 'prihajajo iz Evrope'« (Barros, 2005: 32).

»Vas« postaja tudi standarden način boja proti izključenosti. To velja za socialno ogrožene romske priseljence. »Vasi« v okrožju Saint-Denis so še vedno deležne pozornosti političnih in institucionalnih akterjev, vključno s sosednjimi državami. Tako je trdil upravitelj, ki je na koncu intervjuja rekel: »Pred tremi tedni je bilo tu petdeset italijanskih poslancev zaradi evropskih volitev. Zjutraj so bili z Delanoëjem [pariškim županom, *prev. op.*], popoldan so želeli videti Rome, samo Rome, naslednji dan pa so bili z Gorbačovom. Rekel sem si: 'To ni kar tako.'« Zdi se, da »vasi« vplivajo na novo regijsko politiko do zatočišč. Tako lahko v zadnjem poročilu regionalnega sveta za *Île-de-France* preberemo, da bi lahko glede na nove poskuse (tu gre za integracijske vasi, ki jih po besedah mojih sogovornikov iz regije financirajo v okviru pomoči za podiranje barakarskih naselij, *avt. op.*) dopolnili obstoječi program s podporo nastanitvenim projektom, ki predvidevajo uporabo začasnih modularnih zgradb. To bi storili bodisi zaradi zavetišč bodisi v okviru stanovanjskega projekta, katerega končni cilj bi bil dostop do stalnih socialnih bivališč. Trajanje nastanitve v obeh primerih ne bi smelo preseči obdobja petih let, predstavljeni projekti pa bi morali ustrezati vsem minimalnim normam varnosti, kvalitete in udobja kot tudi dostopnosti do samega kraja (CRIDF, 2008: 44).

Postaja »vas« v kontekstu, kjer vladata pomanjkanje socialnih stanovanj in prenasičenost z obstoječimi nastanitvenimi programi, alternativa domu in socialni nastanitvi?

Zaključek

Postavitev »romskih integracijskih vasi« v Seine-Saint-Denis prav gotovo ne predstavlja preobrata v politiki do prebivalcev barakarskih naselij. Gre bolj za »eksperimentalen projekt«, kakor

⁴⁰ Avtorja poročila »Romani People in France in 2008«, ki je bilo namenjeno evropskemu parlamentu, sta zapisala, da »nenormalno visok delež Romov, ki živi v težavnih okoliščinah, še ne nakazuje kakšne posebne romske identitete. To je bolj posledica načina, kako jih prevladujoča družba dojema in obravnava zaradi njihove etnične pripadnosti (La Voix des Roms *et al*, 2008: 2).

⁴¹ »Romski priseljenci« so druga nova kategorija. Večinoma se uporablja v okviru organizacij. Grégoire Cousin (2009) meni, da postopoma pridobiva veljavo »etno-pravniške kategorije«.

ga je označil prefekt okrožja Saint-Denis. Lahko bi celo rekli, da je nekakšna *in situ* postavitve lokalnih oblasti, ki se zatekajo k »nacionalnim tradicijam za omejevanje priseljencev« (Bernardot, 2008a) – na primer k taborišču ali domu – in k aktualnim načelom strukturalizacije javne politike (pogodba, menedžment in ocenjevanje), da bi zgradile sistem gostoljubnosti za prebivalce barakarskih naselij. Lokalne oblasti imajo tako ključno vlogo pri opredeljevanju socialnih politik in pogojev za sprejem priseljencev. Čeprav je postavljanje »vasi« poglavito povezano z reševanjem specifičnih problemov, takšni programi kljub temu prispevajo k posodabljanju načinov omejevanja revnih tujcev v mestu. »Integracijska vas«, ki na mnogo načinov spominja na taborišča in prehodna domovanja, tako v sodobnih metropolah, kjer prevladujejo gospodarske in varnostne smernice, predstavlja kraj, ki prebivalcem barakarskih naselij daje čas za vključitev v družbo.

Pri takšni ugotovitvi se postavlja več vprašanj. Ali gre pravzaprav za poseben sistem, narejen prav za prebivalstvo, ki izpolnjuje določene etnične kriterije, tj. za Rome? »Vas« postaja standard v boju lokalnih oblasti proti barakarskim naseljem in skvotom, ki so jih postavili socialno ogroženi romski priseljenci. Vendar pa takšna rešitev navdihuje tudi institucionalne in organizacijske akterje, ki so zadolženi za zavetišča. »Vas« je sedaj postala novo orodje za regulacijo urbane revščine. Seveda se lahko vprašamo, ali obstajajo alternative »vasem«. Omejitve takšnega programa so več kot očitne, naj gre za nadzorovano asimilacijo, za katero je Colette Pétonnet v okviru svojega dela, povezanega s prehodnimi domovi, pokazala, da ima negativne učinke, ali pa za marginalizacijo in nedostopnost zaposlitve, ki sta značilni za izključence iz »vasi«, tj. večinsko prebivalstvo barakarskih naselij.

Lokalni akterji so v pariški regiji in v podeželskih mestih predvideli drugačne akcije: nastanitev družin v komplekse socialnih stanovanj, bivanje v domovih itd. Seveda lahko poskušamo primerjati programe in postopke, a moramo upoštevati domnevno učinkovitost različnih programov pri integraciji oseb. Ko govorimo o položaju »romskih priseljencev«, ki ga v veliki meri določajo socialni, ekonomski in pravni dejavniki, na površje privre pogosto odrinjeno, a vendar neizogibno in v osnovi politično vprašanje o tem, kakšna pravica do mesta je v francoski družbi in na splošno v zahodni Evropi priznana priseljenecem brez prihodkov in revnim oziroma socialno ogroženim prebivalcem.

Prevedel Jernej Pribošič

Literatura

- ACONE, L. (2008): »A feu et à sang – Roms, immigrants et ouvriers en Italie«, *Terra-Ed.*, zbirka »*Reflets*«, dostopno na http://terra.rezo.net/article_701.html.
- BARROS, DE F. (2006): »Des 'Français musulmans d'Algérie' aux 'immigrés'. L'importance de classifications coloniales dans les politiques du logement en France (1950-1970)«, *Actes de la recherche en sciences sociales*, št. 159, str. 26–45.
- BECKER, H. S. (1985): *Outsiders. Etudes de sociologie de la déviance*. Pariz: Métailié.
- BENARROSH-ORSONI, N. (2007): *De la rue au squat: domestiquer les espaces de vie des familles rom à Montreuil-sous-Bois*, magistrska naloga iz etnologije, Université Paris X-Nanterre.
- BERNARDOT, M. (2007): »Les mutations de la figure du camp«, v: O. LE COUR GRANDMAISON, G. LHUILIER in J. VALLUY (ur.), *Le retour des camps? Sangatte, Lampedusa, Guantanamo ...*, Pariz: Autrement, str. 42–55.

- BERNARDOT, M. (2008a): *Camps d'étrangers*. Bellecombe-en-Bauges: Editions du Croquant, zbirka Terra.
- BERNARDOT, M. (2008b): *Loger les immigrés. La Sonacotra, 1956-2006*. Bellecombe-en-Bauges: Editions du Croquant, zbirka Terra.
- BOUILLON, F. (2009): *Les mondes du squat: anthropologie d'un habitat précaire*. Pariz: Le Monde-PUF.
- CASTEL, R. (1996): »Les marginaux dans l'histoire«, v: S. PAUGAM (ur.), *L'exclusion, l'état des savoirs*, Pariz: La Découverte str. 32–40.
- CATTEDRA, R. (2006): »Bidonville: paradigme et réalité refoulée de la ville du 20ème siècle«, v: J.-C. DEPAULE (ur.), *Les mots de la stigmatisation urbaine*, Pariz: UNESCO/MSH, str. 123–163.
- REGIONALNI SVET ZA REGIJO ÎLE-DE-FRANCE (CRIDF) (2005): *L'aide régionale en faveur de la prise en compte des situations d'urgence sociale*. Poročilo za Regionalni svet.
- REGIONALNI SVET ZA REGIJO ÎLE-DE-FRANCE (CRIDF) (2008): *Lutter contre les inégalités sociales et de santé et pour l'autonomie. L'action régionale dans les domaines du développement social et de la santé*. Poročilo za Regionalni svet.
- COUSIN, G. (2009): »Roms migrants«, *EspacesTemps.net*, Mensuelles, dostopno na <http://espacestems.net>.
- DAVIS, M. (2006): *Le pire des mondes possibles*. Pariz: La Découverte.
- DIMINESCU, D. (ur.) (2003): *Visibles mais peu nombreux. Les circulations migratoires roumaines*. Pariz: Editions de la Maison des Sciences de l'Homme.
- FOUCAULT, M. (1975): *Surveiller et punir. Naissance de la prison*. Pariz: NRF, Gallimard, zbirka Bibliothèque des Histoires.
- GAUDIN, J.-P. (2007): *Gouverner par contrat*. Pariz: Presses de Sciences-Po. (nova izdaja)
- GOIRAND, C. (2000): *La politique des favelas*. Pariz: Karthala, zbirka »Recherches internationales«.
- GOTMAN, A. (2001): *Le sens de l'hospitalité. Essai sur les fondements sociaux de l'accueil de l'autre*. Pariz: PUF.
- GOTMAN, A. (2004a): »Introduction«, v: A. GOTMAN (ur.), *Villes et hospitalité. Les municipalités et leurs »étrangers«*, Pariz: MSH, str. 4–12.
- GOTMAN, A. (2004b): »L'hospitalité façonnée par le droit: la loi Besson sur l'accueil et l'habitat des gens du voyage«, v: A. GOTMAN (ur.), *Villes et hospitalité. Les municipalités et leurs »étrangers«*, Pariz: MSH, str. 199–234.
- GUSFIELD, J. (2003): »Action collective et problèmes publics« (intervju z Danielom Cefajjem in Danyjem Tromom), v: D. CEFÁJ in D. PASQUIER (ur.), *Les sens du public. Publics politiques, publics médiatiques*, Pariz: PUF, CURAPP-CEMS.
- JAULIN, B. (2000): *Les Roms de Montreuil-sous-Bois: 1945-1975*. Pariz: Autrement.
- LA VOIX DES RROMS, RROMANI BAXT, TERNIKANO BERNO, CENTRE CULTUREL GITAN (2008): *Rromani People in France in 2008*. Poročilo za Evropski parlament.
- LEFEBVRE, H. (2001): *Le droit à la ville*. Pariz: Anthropos. (nova izdaja)
- LUSSAULT, M. (2009): »Le régime de l'urbain généralisé: un nouvel habitat humain«, *Théoriques 2*, »Zones urbaines partagées«, str. 21–37.
- LUSSAULT, M. (2009): *De la lutte des classes à la lutte des places*. Pariz: Grasset, zbirka »Mondes vécus«.
- MANGIN, D. (2004): *La ville franchisée. Formes et structures de la ville contemporaine*. Pariz: Editions de la Villette.
- MASCLET, O. (2006): »Du bastion au 'ghetto'. Le communisme municipal en butte à l'immigration«, *Actes de la recherche en sciences sociales*, št. 159, str. 10–25.
- OGIEN, A. (1995): *L'esprit gestionnaire. Une analyse de l'air du temps*. Pariz: Ed. de l'EHESS.
- PACT ARIM 93 (2008): *Rapport d'activités 2007*.
- PÉTONNET, C. (1985): *On est tous dans le brouillard. Ethnologie des banlieues*. Pariz: Galilée.

- ROME EUROPE (2008): *Rapport annuel 2008*, dostopno na <http://www.romeurope.org>.
- SIGONA, N. (2005): »Locating The Gypsy Problem. The Roma in Italy: Stereotyping, Labelling and Nomad Camps«, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, letn. 31, str. 741–756.
- SNOW, D. (2001): »Analyse de cadres et mouvements sociaux«, v: D. CEFÄI in D. TROM (ur.), *Les formes de l'action collective. Mobilisations dans des arènes publiques*, Pariz: Ed. EHESS, zbirka »Raisons pratiques«.
- TISSOT, S. IN F. POUPEAU (2006): »La spatialisaton des problèmes sociaux«, *Actes de la recherche en sciences sociales*, št. 159, str. 4–9.
- VILLARD, R. (2009): »L'étranger au miroir du Prince: l'invention d'une catégorie dans l'Italie du 16ème siècle«, v: P. GONZALÈS-BERNALDO, M. MARTINI in M.-L. KAPLAN (ur.), *Etrangers et sociétés. Représentations, coexistences, interactions dans la longue durée*, Rennes: PUR, str. 63–76.
- VANDERLICK, B. (2004): *Une mondialisation par le ban. Etude auprès de Roms en bidonvilles sur l'agglomération lyonnaise depuis 2001*, naloga DEA, Lyonski urbanistični inštitut – Université Lyon II.
- WACQUANT, L. (2006): *Parias urbains. Ghetto-banlieue-Etat*. Pariz: La Découverte.

Razmislek o različnih izkušnjah iz socialno-kulturnega dela z drugimi etničnimi manjšinskimi skupnostmi in priseljenci

V članku pokažemo, da Romi nimajo enakovredno uveljavljenih pravic v različnih državah. Izpostavimo metode dela in akterje, ki so pomembni v procesu polnomočenja romske skupnosti. Proces polnomočenja razumemo kot uresničitev interesov romske skupnosti in ne kot prenos moči »od nas k njim«. Avtorica črpa iz dolgoletnih izkušenj dela z Romi in skozi različne primere praks podaja prednosti in slabosti nekaterih realiziranih projektov v slovenskem prostoru, inovativnost in iznajdljivost pri delu v skupnosti, izpostavi pomembnost medkulturnih kompetenc pri delu ter zaželeno kontinuiteto sodelovanja med Romi in Neromi. Besedilo nazadnje premisli možnosti razvoja dosedanjih parcialnih projektov v okviru projekta Etnomobil, ki v svoji osnovi omogoča nadgradnjo obstoječih projektov v Mariboru ter uresničitev dolgoročnih ciljev posameznikov romske skupnosti in drugih etničnih skupnosti ter priseljencev.

Ključne besede: antirasistično socialno delo, delo v skupnosti, polnomočenje, Romi, etnične skupnosti, priseljenci, Etnomobil.

Hazemina Minka Đonlić je diplomirana socialna delavka, multiinstrumentalistka, pevka, terapevtka, fotografinja in pisateljica. Na različnih socialnih in kulturnih področjih deluje kot aktivistka, mentorica glasbenih delavnic in vodja različnih kulturnih projektov. V zadnjih letih dela predvsem s pripadniki romskih skupnosti in drugimi etničnimi manjšinskimi skupnostmi v Grosuplju, Ljubljani, Mariboru.

149–166 Olivier Legros

»Integracijske vasi«: preobrat v politiki do romskih priseljencev v pariški regiji?

Članek analizira gradnjo »romskih integracijskih vasi«, ki so jih država in lokalne oblasti z letom 2007 začele postavljati blizu primestnih predelov. S temi ukrepi

želijo odpraviti barakarska naselja, ki so jih po letu 2000 začeli postavljati bolgarski in romunski Romi, najpogosteje kar brez finančnih virov in redne zaposlitve. »Integracijske vasi« nekaj izbranim družinam ponujajo bivanje na zaprtih in nadzorovanih območjih skupaj s triletno oziroma petletno socialno podporo. Je to preobrat v politiki do romskih priseljencev? Ali pa je to javnomnenjska predstava, ki bi lokalnim oblastem še naprej nudila dobro humanitarno podobo, medtem ko bi lahko nadaljevali politiko preseljevanja in izganjanja posameznikov? Odgovor ni enoznačen. »Vas« hkrati predstavlja uvedbo varnostne paradigme, javno gostoljubje, ki so ga *in situ* organizirale lokalne oblasti, in območje, kjer lahko preučujemo nove načine spopadanja z revščino, s katero so soočeni tuji priseljenci v mestih.

Ključne besede: predmestja, barakarsko naselje, izključevanje, gostoljubje, bivališče, priseljevanje, socialna ogroženost, Romi, sociologija, politika, izbor.

Oliver Legros je docent geografije na Univerzi v Toursu, član raziskovalne skupine o odnosih med družbo in prostorom (UMR CITERES 6173) ter internetnega omrežja Urba-Rom, ki združuje raziskovalce, strokovnjake in vse, ki se zanimajo za politike do Romov/Čiganov v evropskih mestih.

168–180 Gáspár Miklós Tamás

Postfašizem: Kako državljanstvo postaja ekskluzivni privilegij

Postfašizem je nova oblika sredinskega političnega ekstremizma in predstavlja skupek politik, praks, običajev in ideologij, ki v sodobnem kapitalizmu cvetijo povsod. Z izjemo Srednje Evrope nima nič skupnega z nacistično dediščino, ni ne totalitaren ne vedno revolucionaren, ne temelji niti na nasilnih množičnih gibanjih niti na iracionalnih voluntarističnih filozofijah. Njegova temeljna značilnost je sovraštvo do univerzalnega državljanstva. Priseljenci in celo avtohtone manjšine so povsod postali sovražnik. Na vznik postfašizma so vplivali procesi upadanja kritične kulture pri opozicijski politiki, depolitizacije pojma državljanstva in

»Integration Villages«: A Turning Point
in the Policy towards Roma Immigrants
in the Paris Region?

The article analyses the construction of »Roma integration Villages«, which local authorities started to set up near the suburbs of Paris in 2007. The measures are aimed at eliminating shantytowns, erected by Bulgarian and Romanian Roma after the year 2000, often without any financial resources and regular employment. »Integration Villages« offer living space in enclosed and monitored areas to a select number of families. This is accompanied by three to five years of financial aid. The article asks whether this marks a turning point in the policy towards Roma immigrants, or it is simply a public display aimed at providing local authorities with a mask of humanitarianism, while they go about with their policy of displacing and expelling individuals? The answer is not one-sided. The concept of the »Village« represents the introduction of a security paradigm, of public hospitality – *in situ* organised by the local authorities – and of an area, where it is possible to study new ways of tackling poverty that plagues immigrants in cities.

Keywords: suburbs, shantytown, exclusion, hospitality, residence, immigration, precarity, Roma, sociology, policy, selection.

Oliver Legros is senior lecturer at the University of Tours and a member of a research group on the changing relationship between society and space (UMR CITERES 6173) as well as of the Urba-Rom network which assembles researches, professionals and associative actors interested in the politics concerning the Roma/Gypsies in the European cities.

On Post-Fascism: How Citizenship is becoming
an Exclusive Privilege

Post-fascism is a new form of political extremism of the center. It represents a cluster of policies, practices, routines, and ideologies that can be observed everywhere in the contemporary world; that have little or nothing to do, except in Central Europe. Post-fascism has little to do with the legacy of nazism, totalitarianism or revolution and it is not based on violent mass movements and irrationalist, voluntaristic philosophies. Its main characteristic is the hostility to universal citizenship. Everywhere, then, from Lithuania to California, immigrants and even autochthonous minorities have become the enemy. Post-fascism itself came into being at a confluence of various political processes, like the absence of a critical culture tied to an oppositional politics, the depolitization of the concept of a nation and the destruction of the welfare state. Thus it is perfectly compatible with an anti-Enlightenment liberal democracy that rehabilitates citizenship as a grant from the sovereign instead of a universal human right. The state has become dual: a Normative State for the core populations of the capitalist centre, and a Prerogative State of arbitrary decrees concerning non-citizens for the rest. Multiculturalist responses are only desperate avowals of impotence: an acceptance of the ethnicization of the civic sphere, but with a humanistic and benevolent twist. Domestic racism is supplanted by global liberalism, both grounded on a political power that is rapidly becoming racialized.

Keywords: post-fascism, fascism, citizenship, state, immigrants.

Gáspár Miklós Tamás is one of Hungary's preeminent public intellectuals and a significant voice of the Hungarian democratic opposition. He is currently Research Professor at the Institute of Philosophy of the Hungarian Academy of Science and lectures regularly in political philosophy and social theory in universities around the world.